

ANDRZEJ PRYBA¹

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Teologiczny

Sakrament pokuty pomocą w drodze do małżeńskiej świętości

The Sacrament of Penance as Help on the way to the Sanctity of Marriage

Małżeństwo i rodzina to podstawowe i prawdziwe powołanie człowieka². Jednocześnie jest to powołanie religijne. Życie małżeńskie jest bowiem właściwą drogą do świętości zgodnie z soborowym nauczaniem: „wszyscy chrześcijanie, jakiegokolwiek sytuacji życiowej oraz stanu, są powołani przez Pana, każdy na jemu właściwej drodze, do doskonałości tą świętością, którą sam Ojciec jest doskonały”³. Papież Jan Paweł II tłumaczył młodym całego świata, że powołanie do małżeństwa jest również powołaniem do pójścia za Chrystusem. Chrystus mówi „pójdź za Mną!», który jestem Oblubieńcem Kościoła – mojej Oblubienicy... pójdź, stań się i ty oblubieńcem twojej oblubienicy... stań się i Ty oblubienicą twego oblubieńca. Stańcie się oboje uczestnikami tej tajemnicy, tego Sakramentu, o którym List do Efezjan mówi, że jest «wielki; w odniesieniu do Chrystusa i do Kościoła» (zob. Ef 5,32)”⁴.

Małżeństwo i rodzina ma stawać się świętą wspólnotą. Będzie taką, jeżeli w swojej egzystencji pozostanie w harmonii z Bożą myślą i Jego wolą. Związek

---

¹ Ksiądz Andrzej Pryba MSF – kapłan Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny, doktor nauk teologicznych w zakresie teologii moralnej. Adiunkt w Zakładzie Teologii Moralnej, Duchowości i Katolickiej Nauki Społecznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Członek Stowarzyszenia Teologów Moralistów oraz Polskiego Stowarzyszenia Familiologicznego. Główne kierunki badań to problematyka związana z teologią małżeństwa i rodziny, poradnictwa rodzinnego oraz katolickiej nauki społecznej w odniesieniu do małżeństwa i rodziny. Adres do korespondencji: ul. Wieżowa 2/4; 61-111 Poznań; pryba@amu.edu.pl

² Por. Jan Paweł II, List do Rodzin *Gratissimam sane*, Watykan 1994, nr 18.

³ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, Watykan 1964, nr 11.

⁴ Jan Paweł II, List do młodych całego świata *Parati semper*, Watykan 1985, nr 10.

małżeński będący podstawą rodziny ma charakter sakralny. Jest on charakterystyczny dla szeroko rozumianej tradycji religijno-moralnej ludzkości, a jeszcze bardziej dla tradycji chrześcijańskiej, w której został ustanowiony przez Chrystusa znakiem widzialnym niewidzialnej łaski, czyli sakramentem. Jak trafnie zauważył Wojciech Tabaczyński, charakter sakralny

ma zatem przysięga małżeńska dwojga chrześcijan, jak też błogosławieństwo kapłana udzielane nowożeńcom w perspektywie ich wspólnego życia i powstania nowej rodziny. Znamię świętości posiada poczęcie nowego człowieka (będące w swej istocie aktem stwórczym Boga). Podobne znamię nosi urodzenie dziecka, a zwłaszcza jego chrzest. Znamię świętości posiada także wychowanie w rodzinie, gdy jest ono ukierunkowane na Pana Boga jako wartość najwyższą i normatywną dla człowieka. W rodzinie autentycznie chrześcijańskiej miejsce doniosłe zajmuje modlitwa (o ile możliwe wspólna), regularny i pobożny udział we Mszy Świętej, połączony z Komunią Świętą, częste i celowe korzystanie z Sakramentu Pojednania⁵.

Sakrament pokuty jest więc jednym ze środków pomagającym w dążeniu do świętości małżeńsko-rodzinnej. Stąd też spróbujemy podjąć refleksję dotyczącą powołania małżeńskiego i roli sakramentu pokuty w drodze do jego najlepszej realizacji.

1. POWOŁANIE MAŁŻEŃSKIE

Tajemnica powołania ma swoje źródło w nieskończonej Miłości Boga, która w Osobie Jezusa Chrystusa przelewa się na Kościół w Duchu Świętym. Stąd też możemy stwierdzić, że Kościół jest święty, a w konsekwencji „świętość Kościoła domaga się świętości małżeństwa, macierzyński charakter Kościoła domaga się realizacji w łonie Ludu Bożego miłości płodnej zarówno w formie rodzicielstwa właściwego małżeństwu, jak i w formie dziewiczej miłości oblubieńczej, zwróconej ku tajemnicy eschatologicznej Królestwa Bożego”⁶. Małżeństwo jest więc powołaniem do świętości. To powołanie wynika jeszcze z jego zakorzenienia w tajemnicy stworzenia. Małżeństwo bowiem, jak trafnie zauważył w swym artykule Marek Marczewski, jest „sakramentem najpierwotniejszym” przenoszącym w widzialną przestrzeń świata niewidzialną tajemnicę Boga. Przeznaczeniem małżeństwa jest więc uobecnić miłość i świętość Boga⁷. Wynika to z faktu stworzenia, czyli przymierza osób (Boga z człowiekiem). Ponadto niezwykle ważnym

⁵ W. Tabaczyński, *Świętość rodziny*, w: *Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Warszawa-Łomianki 1999, s. 446.

⁶ J. Bajda, *Powołanie chrześcijańskie a moralność małżeńska*, w: *Posługa spowiedników w realizacji powołania małżeńskiego*, red. E. Bogurad, B. Bassa, K. Wolski, Łomianki 1999, s. 32.

⁷ Zob. M. Marczewski, *Sakrament najpierwotniejszy. Sakramentalność małżeństwa w ujęciu Jana Pawła II*, „Ethos” 43(1998), s. 93-104.

elementem wynikającym również z tajemnicy stworzenia jest posłannictwo rodzicielskie małżonków, „które pośredniczy w przekazywaniu «obrazu Bożego» istotom ludzkim, obdarowywanym istnieniem”⁸. Rodzicielstwo jest więc pośrednictwem pomiędzy Bogiem Stwórcą a stwarzaną ludzkością, co sugeruje, że rodzicielstwo ma cechę charakterystyczną dla kapłaństwa. Ponadto ważnym elementem budującym świętość powołania małżeńskiego jest zakorzenienie w sakramencie. Jak wiadomo, sakrament małżeństwa odnosi małżonków bezpośrednio do Tajemnicy Chrystusa i Kościoła, wprowadzając ich tym samym w uczestnictwo Paschalnej Miłości Chrystusa. Ta miłość, o której pisał św. Paweł w Liście do Efezjan⁹, jest wzorem i normą postępowania. Miłość ta jest miłością uświęcającą i jednocześnie poświęcającą¹⁰. Na przywołaną tu kwestię zwracał uwagę papież Jan Paweł II, który w liście skierowanym do rodzin stwierdził:

Racjonalizm nowożytny nie toleruje tajemnicy. [...] Nie toleruje zwłaszcza „wielkiej tajemnicy”, tej którą głosi List do Efezjan, i radykalnie ją zwalcza. Jeśli nawet uznaje możliwość, a nawet potrzebę deizmu, to zdecydowanie nie do przyjęcia jest dla niego Bóg [...], który jest „Oblubieńcem”, źródłem absolutnym wszelkiej miłości oblubieńczej między ludźmi¹¹.

Stąd też niezbędne wydaje się zbliżanie i odkrywanie tej wielkiej tajemnicy. To miłość oblubieńcza Boga sprawiła, że w historii ludu wybranego zostało objawione serce Boga. Obecnie natomiast jest ono objawiane w całej pełni w relacji Chrystusa do wspólnoty Kościoła. To Chrystus objawia tę wielką, ofiarną miłość Boga. Małżonkowie są również powołani do jej objawiania. Mają oni całe swoje małżeńskie życie uczynić obrazem tej właśnie miłości¹².

Miłość Chrystusa do wspólnoty Kościoła to nie poetycka przenośnia, ale rzeczywistość powiązana sakramentem małżeństwa. Miłość małżeńska jest znakiem tego, co zachodzi pomiędzy Chrystusem a wspólnotą Kościoła. Należy podkreślić, że relacja ta ukazuje najgłębszą naturę Kościoła¹³. Nie jest to też ludzki pomysł, ale jest to w rzeczywistości objawienie i urzeczywistnienie „w czasie tajemnicy zbawienia i wybrania z miłości, która odwiecznie «ukryta jest» w Bogu”¹⁴. Papież podczas audiencji ogólnej wyjaśniał jeszcze kwestię wspomnianej analogii miłości oblubieńczej. Jego zdaniem, „przynosi [ona] taką charakterystykę tajemnicy, jakiej nie uwydatnia wprost ani analogia «miłości litościwej», ani

⁸ J. Bajda, *Powołanie chrześcijańskie a moralność małżeńska*, dz. cyt., s. 33.

⁹ Ef 5,25.

¹⁰ Por. J. Bajda, *Powołanie chrześcijańskie a moralność małżeńska*, dz. cyt., s. 33.

¹¹ Jan Paweł II, List do rodzin *Gratissimam sane*, Watykan 1994, nr 19.

¹² Por. K. Lubowicki, *Duchowość małżeńska w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2005, s. 74.

¹³ Por. tamże.

¹⁴ Jan Paweł II, *Analogia więzi małżeńskiej oraz więzi Chrystusa i Kościoła. Katecheza podczas audiencji ogólnej*, 18.08.1982, w: tenże, *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Teologia małżeństwa*, Kraków 1999, s. 312.

analogia «miłości ojcowskiej» (czy też jakakolwiek inna analogia użyta w Biblii, do której moglibyśmy się odwołać)¹⁵. Przywołana tu rzeczywistość, zaczerpnięta z Listu do Efezjan „nie przestaje być tajemnicą”¹⁶. Jest to bowiem rzeczywistość transcendentna. Mimo że analogia nawiązująca do ziemskiej, ludzkiej miłości męża do jego małżonki jest najbardziej adekwatna, to w rzeczywistości jest ona ciągle niedoskonała¹⁷. Dzięki niej można jednak lepiej zrozumieć istotę związku Chrystusa ze wspólnotą Kościoła oraz głębiej wniknąć w istotę samego małżeństwa, co jest ważne w przypadku poszukiwania odpowiedzi na pytanie dotyczące powołania małżeńskiego. Kazimierz Lubowicki zajmujący się w swoim studium duchowości małżeńskiej tym zagadnieniem słusznie stwierdza: „Analogia ta ukazuje mianowicie, że bezwzględny powołaniem małżeństwa chrześcijańskiego jest odzwierciedlać miłość, jaka istnieje między Chrystusem a Wspólnotą Kościoła”¹⁸. Przywołana tu kwestia nie jest jedynie dowolną sprawą małżonków. Papież Jan Paweł II podkreślał w swoim nauczaniu, że nie można jej przyjąć ani odrzucić bez konsekwencji. Od realizacji tego powołania zależy jakość miłości w każdym konkretnym małżeństwie. Papież, analizując podjętą tu kwestię, w liście skierowanym do rodzin napisał w sposób następujący:

Miłość ludzka jest nie do pomyślenia bez Oblubieńca, bez tamtej miłości, którą On pierwszy umiłował do końca. Albo stają się jej uczestnikami, albo też w ogóle nie wiedzą, co to znaczy miłość. Nie wiedzą co sobie wzajemnie ślubowali, do czego się wzajemnie zobowiązali, nie wiedzą za co są wspólnie odpowiedzialni. A to zawsze jest dla nich wielkim zagrożeniem¹⁹.

Oprócz tego należy zauważyć, że małżeństwo jest dane małżonkom dla dobra Kościoła i społeczeństwa. Powołanie to wykracza bowiem poza to, co odnosi się tylko do kwestii indywidualnych. Wobec tego małżonkowie winni sobie uzmysłwić, że powołanie, jakim zostali obdarzeni, domaga się od nich tego, aby miłość objawiona w Chrystusie stała się czytelna dla świata w ich wzajemnej miłości małżeńskiej²⁰. Winni więc poczuć się odpowiedzialni za to, by ich życie małżeńskie było żywym obrazem miłości Chrystusa do wspólnoty Kościoła. W dalszej analizie tekstu z Listu do Efezjan Jan Paweł II tłumaczył, na czym ma pole-

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Zob. Jan Paweł II, *Specyfika optyki teologicznej u św. Pawła: Wymiar chrystocentryczny i eklezjologiczny. Katecheza podczas audiencji ogólnej*, 22.09.1982, w: tenże, *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Teologia małżeństwa*, dz. cyt., s. 333.

¹⁷ Por. Jan Paweł II, „*Sacramentum magnum*”. *Katecheza podczas audiencji ogólnej*, 29.09.1982, w: tenże, *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Teologia małżeństwa*, dz. cyt., s. 334.

¹⁸ K. Lubowicki, *Duchowość małżeńska w nauczaniu Jana Pawła II*, dz. cyt., s. 80.

¹⁹ Jan Paweł II, List do rodzin *Gratissimam sane*, dz. cyt., nr 19.

²⁰ Por. Jan Paweł II, *Do nowożeńców. Pozdrowienia podczas audiencji ogólnej*, 27.02.1979, w: tenże, *Nauczanie papieskie*, II/1: I-VI 1979, Poznań 1990, s. 177.

gać owa szczególna miłość małżonków obdarowanych powołaniem do świętości. Papież zwracał uwagę na to, że miłość

każe oblubieńcowi-małżonkowi troszczyć się o wszelkie dobro oblubienicy-małżonki. Każe mu pragnąć jej piękna, a zarazem odczuwać to piękno i troszczyć się o nie. Chodzi tu również o piękno widzialne, piękno ciała. Oblubieniec wpatruje się w oblubienicę jakby z miłosnym, twórczym niepokojem: czy znajdzie w niej to dobro i piękno, którego w niej i dla niej pragnie²¹.

Małżeństwo jest prawdziwym powołaniem do świętości. Jest ono „wielkim sakramentem w Chrystusie i w Kościele [...] – świętym znakiem, który uświęca, działaniem Jezusa, który bierze na własność dusze małżonków i zaprasza ich do pójścia za Nim, przemieniając całe życie małżeńskie w Bożą drogę na ziemi”²². Małżeńskie powołanie do świętości to realizacja Bożej woli w ich życiu, co oznacza w praktyce doskonalenie się w miłości w życiu małżeńskim i rodzinnym. Aby tak mogło być, potrzebna jest z ich strony świadomość autentycznego sensu małżeństwa²³ oraz jego godności. To przecież dzięki niemu została uświęcona ich miłość. Sakrament jest więc wielkim Bożym darem uświęcającym małżeństwo i rodzinę, podejmuje oraz rozwija łaskę uświęcającą chrztu²⁴. To w sakramencie małżeństwa Duch Święty kształtuje małżonków, czyniąc ich zdolnymi do podjęcia i realizacji otrzymanego powołania. To Duch Święty wprowadza w życie osób zawierających sakrament małżeństwa nową jakość polegającą na prawdziwym uczestnictwie w życiu Bożym poprzez udzielone im łaski. Jednak świętość małżeńska to nie nadzwyczajność. Papież Jan Paweł II podczas homilii w czasie Mszy św. beatyfikacyjnej Alojzego i Marii Quattrocchi zwracał uwagę na ideał świętości małżeńskiej, którym według niego jest zwyczajne życie małżeńskie przeżywane w sposób nadzwyczajny²⁵. Autentyczne życie sakramentem małżeństwa będzie prowadzić do pięknego, upragnionego przez Boga, życia – jak znakomicie wyrażał to psalmista: „Posłuchaj, córko, spójrz i nakłoń ucha, [...] Król pragnie Twojej piękności” (Ps 45[44], 11-12). Nawiązując do tego psalmu, Jan Paweł II w Rio de Janeiro podczas kongresu rodzin wymownie stwierdził: „Dzisiaj papież chce to samo powiedzieć każdej ludzkiej rodzinie: «Posłuchaj, spójrz:

²¹ Jan Paweł II, *Kto miłuje swoją żonę, siebie samego miłuje. Katecheza podczas audiencji ogólnej*, 01.09.1982, w: Jan Paweł II, *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Teologia małżeństwa*, dz. cyt., s. 319.

²² Jan Paweł II, *Wielki sakrament w Chrystusie i w Kościele. Homilia*, 06.06.1992, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 8-9(1992), s. 30.

²³ Zob. tamże.

²⁴ Zob. Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Familiaris consortio*, Watykan 1981, nr 56.

²⁵ Zob. Jan Paweł II, *Przeżywali zwyczajne Życie w sposób nadzwyczajny. Homilia podczas beatyfikacji Alojzego i Marii Quattrocchi*, 21.10.2001, „L'Osservatore Romano”, wydanie polskie, 1(2002), s. 51-52. Por. K. Lubowicki, *Duchowość małżeńska w nauczaniu Jana Pawła II*, dz. cyt., s. 90-91.

Bóg pragnie, abyś była piękna; abyś żyła pełna ludzkiej godności i Chrystusowej świętości; abyś służyła miłości i życiu. Masz początek w Stwórcy i zostałeś uświęcona przez Ducha Parakleta, aby stać się nadzieją wszystkich narodów»²⁶.

Dla osiągnięcia świętości małżeńskiej, wspomnianego wyżej piękna, istotne jest zakorzenienie w sakramencie małżeństwa, który odnosi mężczyznę i kobietę bezpośrednio do Tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Dzięki temu dokonuje się przemiana, miłość zostaje oczyszczona i udoskonalona poprzez przeniesienie jej na poziom boski. Staje się wówczas miłością ofiarną prowadzącą do prawdziwego daru z siebie. To wszystko jest możliwe pod warunkiem współpracy z łaską Bożą²⁷.

2. MAŁŻEŃSTWO A SAKRAMENT POKUTY I POJEDNANIA

Małżonkowie są powołani do świętości. Jej osiągnięcie jest możliwe dzięki współpracy z łaską, która niejako „przebóstwia” naturalne cnoty moralne. Najważniejszą z nich jest cnota miłości i to właśnie ona przemienia inne cnoty. To ona ożywia je swym duchowym dynamizmem. Jerzy Bajda, analizując podejmowane tu zagadnienie, stwierdza:

Całe życie ma być w ten sposób natchnione i formowane miłością nadprzyrodzoną. Jest oczywiste, że miłość nadprzyrodzona nie zastępuje braku cnót moralnych, lecz działa w tych cnotach, które już można rozpoznać jako prawdziwe w sensie antropologiczno-etycznym, natomiast nie przemienia cnót „nieobecnych”, a sama staje się nieobecna w przypadku zerwania więzi z Bogiem przez grzech śmiertelny²⁸.

Wówczas zamiera wewnętrzne życie duchowe. Brak miłości jest przyczyną wielu trudności w rozwiązywaniu problemów życia małżeńskiego. Ponadto jest on także powodem pozostawania w stanie grzechu, a to z kolei prowadzi do osłabienia relacji z Bogiem, co przejawia się m.in. zaniechaniem udziału we wspólnotocie eucharystycznej²⁹. W tej sytuacji konieczne jest działanie zmierzające do nawrócenia poprzez korzystanie z sakramentu pokuty i pojednania. Początek tego procesu winien rozpoczynać się w spotkaniu z kochającym, osobowym Bogiem. Zwraca na to uwagę dokument Papieskiej Rady do Spraw Rodziny: „W drodze ku świętości małżeńskiej i rodzinnej podstawową rolę pełnią sakramenty Eucharystii i pokuty. Pierwszy – umacnia jedność z Chrystusem, źródłem łaski i życia, drugi – odbudowuje ją, ilekroć uległaby zniszczeniu, lub pomnaża i doskonali

---

²⁶ Jan Paweł II, *Świętość związku mężczyzny i kobiety. Homilia podczas Mszy św. dla uczestników kongresu teologiczno-duszpasterskiego*, 04.10.1997, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 12(1997), s. 15.

²⁷ Por. J. Bajda, *Powołanie chrześcijańskie a moralność małżeńska*, dz. cyt., s. 33.

²⁸ Tamże, s. 34.

²⁹ Por. S. Stefanek, *Świętość małżeńska a sakrament pojednania*, dz. cyt., s. 83.

małżeńską i rodzinną komunie, zagrożoną i zranioną przez grzech³⁰. Korzystanie z sakramentu pokuty, w sposób świadomy, głęboki i autentyczny, pomaga dostrzec osobom w nim uczestniczącym prawdę o rujnującej życie duchowe mocy grzechu. To grzech niszczy komunie z Bogiem, ze współmałżonkiem i poszczególnymi członkami rodziny. Niezbędne w tej sytuacji jest, zdaniem Jana Pawła II, prawdziwe poznanie Boga miłosierdzia, Boga miłości łaskawej. To „jest stałym i niewyczerpanym źródłem nawrócenia, nie tylko jako doraźnego aktu wewnętrznego, ale stałego usposobienia, jako stanu duszy. Ci którzy w taki sposób poznają Boga, w taki sposób Go «widzą», nie mogą żyć inaczej, jak stale się do Niego nawracając³¹. Bóg, dostrzegając ułomność człowieka, jego upadki moralne, pierwszy wychodzi do niego z inicjatywą, przynaglając go do nawrócenia i do odnowienia komunii ze sobą.

Z tego, co dotychczas stwierdzono, wynika, że prawdziwe odbudowanie relacji pomiędzy Bogiem, współmałżonkiem i pozostałymi członkami rodziny wymaga spotkania z Bogiem „bogatym w miłosierdzie (Ef 2,4), z Bogiem, którego „miłość jest potężniejsza niż grzech³². To Bóg przebacza człowiekowi, który powraca z prośbą o przebaczenie popełnionej winy. Dzięki temu przebaczeniu dokonuje się prawdziwe pojednanie. Sakrament pokuty pomaga więc odzyskać i jednocześnie wzmocnić utraconą bądź osłabioną jedność małżeńską, jak również odbudować relację z Bogiem.

Sakrament pokuty jest znakomitą pomocą dla małżonków w drodze do świętości. To poprzez niego dochodzi do lepszej współpracy pomiędzy nimi. Podjęty przez małżonków, w tej konkretnej sytuacji, wysiłek duchowy stwarza właściwe środowisko do ich wzrostu poprzez odbudowywanie więzi miłości. Sakrament pokuty bowiem leczy słabości i choroby występujące w małżeństwie, pomaga też w zachowaniu trwałości i wierności³³. Ponadto życie sakramentem pokuty umacnia ducha małżonków. Obdarza ich owocami Bożego miłosierdzia, domagając się jednocześnie od nich: wzajemnego przebaczenia, ducha wyrzeczenia, wytrwałości i pokory. Wszystko to dzieje się dzięki działaniu Ducha Świętego, któremu poprzez aktywne przeżywanie sakramentu pokuty udzielili dostępu³⁴.

Postawa skruchy, przebaczenia i pojednania włączona w sakramentalne przeżywanie pokuty jest dla małżonków podstawą do budowania szczególnej relacji

³⁰ Papieska Rada ds. Rodziny, *Vademecum dla spowiedników. O niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*, Watykan 1997, nr 1.

³¹ Jan Paweł II, Encyklika *Dives in misericordia*, Watykan 1980, nr 13.

³² Tamże.

³³ Por. K. Wojaczek, *Sakramentalno-eklezyjalne podstawy katolickiej koncepcji małżeństwa*, „Collectanea Theologica” 68(1998), s. 49.

³⁴ Por. W. Giertych, *Spowiedź małżonków. W świetle dwóch dokumentów*, „W Drodze” 1(1998), s. 5-6.

miłości, porozumienia, zgody i pokoju. Relacja ta winna być charakterystyczna dla małżonków. To we właściwie przeżywanym sakramencie pokuty małżonkowie uczą się od Chrystusa postawy akceptacji inności drugiego człowieka, co jest niezwykle istotne w budowaniu relacji miłości małżeńskiej. To przecież Jezus akceptuje ich takimi, jakimi są. Uczy ich nosić swoje brzemiona. Zachęca ich do tego, aby byli względem siebie miłosierni³⁵. Ponadto w czasie sakramentu wzajemnej miłości małżonkowie otrzymali oblubieńczą miłość Jezusa. Są w sposób szczególnie zaproszeni do tego, aby żyć miłością tak, jak żył nią Chrystus Pan. To On pragnie dla nich miłosierdzia i jednocześnie chce w nich wzbudzić miłosierdzie, by mieli je dla siebie nawzajem. Ma ono polegać na przyjęciu grzechów współmałżonka i członków rodziny, przez wielkoduszne przebaczenie przy jednoczesnej modlitwie wstawienniczej w ich intencji, co będzie w praktyce wyrazem Chrystusowej miłości oblubieńczej.

Niestety, wśród współcześnie żyjących małżonków można zauważyć, że postawa, której charakterystyczne cechy zostały wcześniej zaprezentowane, nie jest powszechna. Można zauważyć postawy niedoceny i zaniedbania sakramentalnej pokuty. Witold Kawecki zwracał uwagę na uwidocznioną postawę indywidualizmu polegającą na traktowaniu sakramentu pokuty jako aktu, który trwa tak długo, jak długo spowiada się dana osoba. Spowiedź ta w praktyce nie ma nic wspólnego z codziennością życia danego człowieka. Tak przeżywany sakrament nie kształtuje jego wnętrza, a tym samym nie kształtuje relacji z innymi ludźmi. Inną formą przywołanego tu indywidualizmu jest postawa rezygnacji z sakramentalnej pokuty, co wynika z przekonania, że przebaczenie grzechów można otrzymać bez pośredników, bezpośrednio od Boga poprzez osobisty i zwyczajny kontakt z Nim³⁶. Postawa indywidualizmu prowadzi do traktowania grzechu jako sprawy prywatnej. Prawda jest jednak inna. Grzech dotyczy wspólnoty i ma on taki właśnie wymiar. Stąd też pojednanie i nawrócenie dotyczy również wspólnoty. Przywraca jej utraconą duchową harmonię. Winno więc się dokonać z Bogiem i Kościołem. Patrząc natomiast z perspektywy sakramentalnego małżeństwa, pojednanie winno dokonać się także z Kościołem domowym, co w praktyce oznacza pojednanie ze współmałżonkiem i całą rodziną³⁷.

Z woli Chrystusa pojednanie, o którym tu mowa, dokonuje się w Kościele. Duch Święty jest sprawcą pojednania i pragnie On niejako w sakramentalnym działaniu „dotknąć” pragnącego go człowieka. Aby to działanie Ducha Świętego mogło być skuteczne, człowiek musi mieć właściwą postawę. W tym procesie nawrócenia niezbędne jest nade wszystko dostrzeżenie własnego grzechu i grzeszności. Człowiek musi dostrzec w swoim wnętrzu zapisane normy etyczne i jednocześnie

³⁵ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*, Watykan 1981, nr 58.

³⁶ Zob. W. Kawecki, *Spowiedź a kształtowanie sumienia*, „Homo Dei” 71(2001), s. 38.

³⁷ Por. tamże. Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Reconciliatio et paenitentia*, Watykan 1984, nr 28.

uznać swoją odpowiedzialność za ich przekroczenie³⁸. To poszukiwanie prawdy o sobie samym jest pierwszym i jednocześnie niezbędnym krokiem na drodze pojednania. Następnie, po odkryciu prawdy dotyczącej własnej grzeszności, konieczny jest żal za grzechy. Jest to punkt zwrotny na drodze nawrócenia. Winna tu pojawić się skrucha, a następnie decyzja o powrocie do jedności z Bogiem, z drugim człowiekiem, jak również z samym sobą. W ślad za tym powinna pojawić się tu też postawa gotowości do naprawienia wyrządzonej krzywdy polegająca na podjęciu nowego sposobu postępowania, w którą wpisuje się ofiarność i trud³⁹. Zaprezentowana postawa pozwala na spotkanie z szafarzem sakramentu pokuty i pojednania, kiedy to nastąpi wyznanie grzechów i udzielenie rozgrzeszenia. Należy tu podkreślić, że szafarz jest znakiem i narzędziem w ręku miłosiernego Ojca⁴⁰. To doświadczenie odpuszczenia grzechów rodzi w człowieku odczucie radości i pokoju z przywrócenia jedności z Bogiem, drugim człowiekiem i sobą samym. Ponadto, w autentycznym, szczerym podejściu do sakramentu pokuty rodzi się również w człowieku pragnienie wynagrodzenia krzywd wyrządzonym innym, co jest czytelnym znakiem odnowionego sposobu funkcjonowania. To tu dokonuje się również powrót do życia Bożego⁴¹. To tu staje się też możliwe odczytanie na nowo swojego powołania. Małżonkowie mają szansę na podjęcie kolejnych prób wyjścia ponad swój egoizm. Mogą podjąć na nowo zobowiązania, które przyjęli w chwili zawierania sakramentalnego małżeństwa. Jest to okazja do podjęcia postawy bezinteresownego daru z siebie. Kształtując taką postawę, przyczyniają się jednocześnie do przyjęcia jeszcze głębszego wymogu wierności małżeńskiej, która wymaga od nich dzielenia się własnymi bogactwami duchowymi. Jest to jednocześnie odpowiedzialność za zbawienie współmałżonka w praktyce polegająca na współdziałaniu we wzajemnym wychowaniu do świętości. Niezwykle też istotna w tej sytuacji jest postawa wspomagająca w trudnych sytuacjach życiowych⁴². Sakrament pokuty usposabia więc małżonków do przemiany swojego życia. Daje szansę na wzrost na wszystkich poziomach ludzkiej osobowości oraz możliwość postępu na drodze świętości, która uobecnia się w praktyce miłości.

3. KIEROWNICTWO DUCHOWE MAŁŻONKÓW W RAMACH SAKRAMENTU POKUTY

W dążeniu do świętości potrzeba indywidualnego rozwoju, dojrzewania we wszystkich sferach człowieczeństwa: psychicznej, moralnej, duchowej, religijnej i społecznej. Sakrament pokuty jest spotkaniem z Bożym miłosierdziem. Jest jed-

³⁸ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Reconciliatio et paenitentia*, dz. cyt., nr 33.

³⁹ Por. tamże, nr 26.

⁴⁰ Por. tamże, nr 31.

⁴¹ Por. tamże.

⁴² Por. J. Bajda, *Powołanie chrześcijańskie a moralność małżeńska*, dz. cyt., s. 35.

nocześnie wezwaniem do nawrócenia, jak również okazania miłosierdzia innym. W sakramencie pokuty człowiek doświadcza oczyszczenia z grzechów. Właściwe jego przeżywanie prowadzi do zmiany postawy w życiu wewnętrznym i zewnętrznym. Pomaga małżonkom w przeżywaniu ich wzajemnej komunii. Jak wobec tego ma się sprawa kierownictwa duchowego? Czy sam dobrze przeżywany sakrament pokuty nie wystarczy? Wydaje się, że sprawa ta ma charakter indywidualny. Dla niektórych dobrze przeżyta spowiedź wystarczy. Mają w niej właściwy punkt odniesienia do dalszego życia. Dla wielu osób przedstawiających kontekst wydarzeń związanych z grzechem spowiedź sakramentalna staje się jednocześnie także kierownictwem duchowym. Może ono bowiem być prowadzone niezależnie od sakramentu pokuty, jak również być z nim połączone. Dla małżonków pragnących postępu na drodze życia duchowego oczywiste jest, że warto regularnie korzystać z sakramentu pokuty połączonego z kierownictwem duchowym. Ponadto wielu osobom dbającym o pogłębianie życia wewnętrznego oczywiste wydaje się posiadanie stałego spowiednika i kierownika duchowego w jednej osobie.

Zadaniem kierownika duchowego jest prowadzenie na duchową głębię więzi z Bogiem. „Tylko bowiem ci, którzy stale pogłębiają osobistą przyjaźń z Bogiem, są w stanie w pogłębiony sposób rozumieć sens własnego powołania oraz uczyć się coraz bardziej dojrzałej miłości małżeńskiej i rodzicielskiej”⁴³. Kierownictwo duchowe ma doprowadzić poddającego się mu człowieka do osobistego spotkania z Osobą Jezusa Chrystusa. „Ma pomóc penitentowi w dążeniu do świętości, który jest procesem upodabniania się do Chrystusa. Kierownik duchowy jest tą osobą, która pomaga penitentowi w odkrywaniu Bożego zamysłu w konkretnym życiu penitenta”⁴⁴. Jest on narzędziem w ręku Boga. Jest on jednocześnie współpracownikiem Ducha Świętego, któremu winien jest wierność.

Kierownictwo duchowe jest procesem składającym się z poszczególnych etapów. Prowadzą one najpierw do poznania siebie, następnie do zaufania Bogu i zdecydowanego ofiarowania się Jemu w darze⁴⁵.

Uczestnictwo w procesie kierownictwa duchowego prowadzi małżonków do pogłębienia osobistej więzi z Bogiem, co niesie z sobą radość oraz daje zdolność spojrzenia na siebie wzajemnie oraz wspólne życie w perspektywie wiary. Ponadto usposabia ono małżonków do rozwiązywania swoich problemów w świetle Ewangelii.

Spowiednik i kierownik duchowy winien być świadomy, jaka jest Boża wizja powołania małżeńsko-rodzicielskiego. To on powinien pomagać małżonkom

---

⁴³ M. Dziewiecki, *Kierownictwo duchowe narzeczonych i małżonków*, w: *Sztuka kierownictwa duchowego. Poradnik*, red. J. Augustyn, Kraków 2013, s. 552.

⁴⁴ A. Pryba, *Posługa sakramentalnej pokuty i kierownictwa duchowego w perspektywie świętości chrześcijańskiej*, „Teologia i Moralność” 10(2011), s. 209.

⁴⁵ Zob. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – Szafarz Miłosierdzia Bożego*, Watykan 2011, nr 82.

w rozumieniu natury miłości małżeńskiej, jak również powinien pokazywać zadania, jakie z tego wynikają.

Dorastanie do miłości małżeńskiej, czyli do świętości, to z jednej strony owoc współpracy z Bogiem. Z drugiej natomiast to owoc pracy wewnętrznej polegającej na czujności, dyscyplinie i wysiłku. Rola kierownika w tym procesie polega na dyskretnym towarzyszeniu małżonkom w ich drodze do świętości. W konkretnych sytuacjach ostateczne decyzje należą do tych, którzy uczestniczą w procesie kierownictwa, a nie do kierownika duchowego. Jest on tym, który pomaga w rozeznawaniu osobom uczestniczącym w tym procesie. Rozeznają również penitenci. Kapłan ma pomagać w obiektywizowaniu rzeczywistości przeżywanej przez osobę poddającą się kierownictwu. Marek Dziewiecki słusznie zwraca uwagę na znaczenie świadectwa życia kierownika duchowego: „Podstawową metodą kierownictwa duchowego jest osobiste świadectwo życia, które wynika z żarliwej przyjaźni z Bogiem oraz kroczenia drogą wierności własnemu powołaniu”⁴⁶.

Proces kierownictwa duchowego w sakramencie pokuty wydaje się ze wszech miar godny polecenia małżonkom pragnącym duchowego wzrostu, a przecież jest to istotny element ich powołania małżeńskiego.

* * *

Sakrament pokuty jest jednym z elementów pomocowych na drodze do świętości małżeńsko-rodzinnej. Dla osiągnięcia tej świętości istotne jest zakorzenienie w sakramencie małżeństwa, który przez płynące z niego łaski dokonuje przemiany. Sprawia, że miłość zostaje oczyszczona i udoskonalona i staje się wówczas miłością ofiarną prowadzącą do prawdziwego bezinteresownego daru z siebie. Dzieje się tak wówczas, gdy małżonkowie współpracują z łaską Bożą. Nie zawsze jednak tak jest. Słabość ludzka wynikająca z grzechu pierworodnego objawiająca się wieloma upadkami moralnymi jest przyczyną braku jedności i harmonii w relacji z Bogiem i sobą nawzajem. Sakrament pokuty jest szansą na oczyszczenie, przemianę wewnętrzną, skruchę i zadośćuczynienie. To narzędzie pomocy na drodze do świętości. Dodatkową pomocą zarówno w rozwoju indywidualnym, jak i małżeńskim jest kierownictwo duchowe, które prowadzi do osobistego spotkania kierowanego z Osobą Jezusa Chrystusa. Właściwie przeżywany sakrament pokuty, jak również uczestnictwo w procesie kierownictwa duchowego, prowadzi do wzrostu na drodze świętości.

---

⁴⁶ M. Dziewiecki, *Kierownictwo duchowe narzeczonych i małżonków*, dz. cyt., s. 560.

ABSTRACT

The call to holiness is for the baptized the gift and task. It is a marvelous gift of God's infinite love, by which Christ gave Himself as a sacrifice of expiation for people's sins. Through Him the Church becomes holy. This is manifested in the sanctification of its members. The Church of sinners becomes the Church of saints by the persistent undertaking of conversion.

In a particular way, sacramental spouses are participants in the love of Christ. They are invited to participate in this „great mystery”. If you truly love and „to the end” – they participate in it and what they become as intended by the Creator himself. The help they get on their way is regular experience of the sacrament of penance combined with spiritual direction.

Keywords

the sacrament of penance, spiritual direction, marriage, family, sanctity

BIBLIOGRAFIA

- Bajda J., *Powołanie chrześcijańskie a moralność małżeńska*, w: *Posługa spowiedników w realizacji powołania małżeńskiego*, red. E. Bogurad, B. Bassa, K. Wolski, Łomianki 1999, s. 32-48.
- Dziewiecki M., *Kierownictwo duchowe narzeczonych i małżonków*, w: *Sztuka kierownictwa duchowego. Poradnik*, red. J. Augustyn, Kraków 2013, s. 551-560.
- Giertych W., *Spowiedź małżonków. W świetle dwóch dokumentów*, „W Drodze” 1(1998), s. 4-18.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*, Watykan 1981.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Reconciliatio et paenitentia*, Watykan 1984.
- Jan Paweł II, *Analogia więzi małżeńskiej oraz więzi Chrystusa i Kościoła. Katecheza podczas audyencji ogólnej*, 18.08.1982, w: Jan Paweł II, *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Teologia małżeństwa*, Kraków 1999.
- Jan Paweł II, *Do nowożeńców. Pozdrowienia podczas audyencji ogólnej*, 27.02.1979, w: Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II/1: I-VI 1979, Poznań 1990.
- Jan Paweł II, Encyklika *Dives in misericordia*, Watykan 1980.
- Jan Paweł II, *Kto miłuje swoją żonę, siebie samego miłuje. Katecheza podczas audyencji ogólnej*, 01.09.1982, w: Jan Paweł II, *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Teologia małżeństwa*, Kraków 1999.
- Jan Paweł II, List do młodych całego świata *Parati semper*, Watykan 1985.
- Jan Paweł II, List do rodzin *Gratissimam sane*, Watykan 1994.
- Jan Paweł II, *Przeżywali zwyczajne życie w sposób nadzwyczajny. Homilia podczas beatyfikacji Alojzego i Marii Quattrocchi*, 21.10.2001, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 1(2002).

- Jan Paweł II, „*Sacramentum magnum*”. *Katecheza podczas audiencji ogólnej*, 29.09.1982, w: Jan Paweł II, *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Teologia małżeństwa*, Kraków 1999.
- Jan Paweł II, *Specyfika optyki teologicznej u św. Pawła: Wymiar chrystocentryczny i eklezjologiczny. Katecheza podczas audiencji ogólnej*, 22.09.1982, w: Jan Paweł II, *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Teologia małżeństwa*, Kraków 1999.
- Jan Paweł II, *Świętość związku mężczyzny i kobiety. Homilia podczas Mszy św. dla uczestników kongresu teologiczno-duszpasterskiego*, 04.10.1997, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 12 (1997).
- Jan Paweł II, *Wielki sakrament w Chrystusie i w Kościele. Homilia*, 06.06.1992, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 8-9(1992).
- Kawecki W., *Spowiedź a kształtowanie sumienia*, „Homo Dei” 71(2001), s. 35-46.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – Szafarz Miłosierdzia Bożego*, Watykan 2011.
- Lubowicki K., *Duchowość małżeńska w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2005.
- Marczewski M., *Sakrament najpierwotniejszy. Sakramentalność małżeństwa w ujęciu Jana Pawła II*, „Ethos” 43(1998), s. 93-104.
- Papieska Rada ds. Rodziny, *Vademecum dla spowiedników. O niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*, Watykan 1997.
- Pryba A., *Posługa sakramentalnej pokuty i kierownictwa duchowego w perspektywie świętości chrześcijańskiej*, „Teologia i Moralność” 10(2011), s. 201-212.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, Watykan 1964.
- Stefanek S., *Świętość małżeńska a sakrament pojednania*, w: E. Bogurad, B. Bassa, K. Wolski red. *Posługa spowiedników w realizacji powołania małżeńskiego*, Łomianki 1999, s. 83-86.
- Tabaczyński W., *Świętość rodziny*, w: E. Ozorowski red. *Słownik małżeństwa i rodziny*, Warszawa-Łomianki 1999, s. 446-447.
- Wojaczek K., *Sakramentalno-eklezyjalne podstawy katolickiej koncepcji małżeństwa*, „Collectanea Theologica” 68(1998), s. 31-53.